

UNELE CONSIDERAȚIUNI PRIVIND PROCESUL DE MODERNIZARE A JUSTIȚIEI ÎN MOLDOVA ȘI VALAHIA PÂNĂ LA UNIREA PRINCIPATELOR

*Oxana CHISARI-LUNGU,
doctor în drept, lector universitar (USM)*

Organizarea judecătorească în toate timpurile a constituit un factor important pentru societate, fiindcă este un domeniu unde sunt implicate concomitent toate păturile sociale. Din aceste considerente, chiar și Constantin Mavrocordat a atras o atenție deosebită anume organizării judecătorești pe parcursul efectuării reformelor. Tocmai în acea perioadă au început să se implementeze primele principii democratice în domeniul justiției.

Cuvinte-cheie: tribunal; instanță de judecată; regulamente organice; judecător; procuror; litigiu civil; organizare judecătorească; proces de modernizare.

***

The judicial organization in all times constituted an important factor for the society because it is a field in which are involved all the social strata. Because of this even Constantin Mavrocordat paid a special attention to the judicial organization during the period of reforms implementation. Namely in that period there began to be implemented the first democratic principles in the field of justice.

Keywords: court; judicial act; organic regulations; judge; advocate; civil case; judicial organization; modernization process.

Ca orice proces din istoria umanității și procesul de modernizare a justiției a debutat, mai întâi, prin ideile noi pe care le-au promovat cele mai luminate minți ale omenirii – savanți, oameni ai culturii, practicieni și oameni politici. Dar, așa cum a specificat foarte ingenios profesorul finlandez J. Kekkonen, ideile juridice, ca orișicare alte idei, nu se răspândesc ca bolile [10, p. 111]. Aceste idei au ajuns să fie realizate treptat în unele state ca rezultat al frământărilor sociale, revoluțiilor și reformelor. Pentru a analiza evoluția organizării judecătorești de pe teritoriul dintre Prut și Nistru, este necesar să evidențiem că acest teritoriu, până la anexarea lui la Imperiul Rus în 1812, a fost parte componentă a Principatului Moldovei. Iar pe acel teritoriu, deși în Evul Mediu justiția nu era separată de administrație, totuși, la mijlocul secolului al XVIII-lea, în perioada domniei lui Constantin Mavrocordat, au început să se propage primele idei de reformare a domeniului judecătorec și să fie realizate unele acțiuni în acest sens. În biblioteca domnitorului Constantin Mavrocordat se găseau operele iluminiștilor vest-europeni ce tratau pe larg principiile dreptății, libertății, egalității, printre autori fiind: H.Grotius, J.Locke, S.Pufendorf ș.a. [8, p.151].

Fundamentul teoretic al reformei judiciare din ambele principate (Constantin Mavrocordat a domnit de 6 ori în Valahia și de 4 ori în Moldova, astfel încât se intitula domn al Valahiei și Moldovei) o reprezenta Constituția din 7 februarie 1741, care a fost aprobată la câte o adunare a stărilor din fiecare principat. Textul acestei Constituții a fost publicat în Franța în „Mercure de France”, în 1742 [9, p. 29-34].

O inovație demnă de remarcat este cea cu privire la remunerarea dregătorilor care judecau, această inovație având scopul „achitării cu vrednicie de sarci-

na lor și a putea mai ușor primi marele număr de jălători, dacă își vor exprima în scris părerea lor asupra pricinilor”, urmând ca și cuantumul salariului să fie direct proporțional cu munca depusă în vederea înfăptuirii justiției. Deci Mavrocordat urmărea să curme abuzurile frecvente legate de taxele nedrepte și „daturile” plătite de justițiabili. Trebuie menționat că nu toți domnitorii au urmat politica lui C. Mavrocordat, dar totuși printre cei mai consecvenți poate fi numit domnitorul Grigore Calimachi (1761-1764, 1767-1769) [1, p.256].

Boierii de divan urmau a redacta anaforale care reprezentau un fel de aviz înaintat domnitorului și remunerarea autorilor putea depinde de numărul și calitatea acestor anaforale.

Deși instanța supremă rămânea a fi compusă din domnitor și divan, aceasta era concepută, în special, ca instanță de apel și ca prima instanță pe dosarele penale ale unor infractori deosebit de periculoși, căci în concepția lui C. Mavrocordat, cele mai multe cauze urmau a fi soluționate în ținut, astfel se încerca pentru prima dată în istoria justiției naționale o ierarhizare a instanțelor, dar și o apropiere a justiției de justițiabili. Constantin Mavrocordat a consacrat și consolidat rolul divanului ca instanță de apel, poruncind ispravnicilor: „Cine va cunoaște că i s-au făcut strâmbătate la judecăți cu cela ce au avut pără, cu carte de judecată să iasă la divan”. De aceea domnitorul pune în vedere ispravnicilor că pentru judecata apelurilor care sunt doar de competența divanului, să înștiințeze și cealaltă parte „și să luați mărturie de la 2-3 oameni, cum că l-ați îmbiet la divan și, de n-a vre să vie, atunci l-om aduce noi, căci noi pe un om singur nu-l putem judeca, până nu sunt amândoi de față”. Și pentru o mai bună cunoaștere de către popor a ordinii noi instituite, a dat indicație preotului și vornicelului fiecărui sat

să citească porunca sa în fața sătenilor și să semneze cum că s-a citit în satul lor [5, p.227].

Competența generală a marilor dregători a fost desființată de C. Mavrocordat. Totuși, eliminând din competența marilor dregători dreptul de a judeca, le-a lăsat dreptul de a judeca propriii subalterni (de exemplu, marele vistiernic putea judeca abuzurile comise în exercițiul funcțiunii fiscale de subalternii săi). Marele vornic putea judeca doar cauze civile, cele penale erau de competența divanului. În schimb, în materie civilă competența marilor vornici s-a lărgit, ei având dreptul de a judeca și pricini de stăpânire de pământ, care anterior țineau numai de competența domnului și a marelui logofăt [1, p.257].

Marii vornici, ca judecători delegați de domn, de rând cu alți dregători întocmeau anafora (actul) ce era prezentată domnului spre aprobare. Astfel, judecata marilor boieri se reducea la alcătuirea de anafore pe cauze concrete, care erau un fel de proiecte de hotărâri, și la înaintarea lor domnitorului, decizia acestuia reprezentând soluția dată conflictului juridic.

În Așezământul lui C. Mavrocordat din 1741 se fixa competența *ratione loci* pentru marii vornici, delimitându-le competența teritorială: „Vel vornicul de Țara de Jos să judece pe oamenii de ținuturile de jos. Vel vornicul de Țara de Sus – pe oamenii de ținuturile de sus”. Competența în materie civilă a ispravnicilor de ținut a fost lărgită prin poruncile lui C. Mavrocordat. De competența ispravnicilor de ținut prin reforma lui Mavrocordat țineau pricinile de moșii, în special, hotărnicirile, pe care ispravnicul trebuia să le realizeze cu concursul a 2 mazili din ținutul în care se găsea moșia, dar în calitate de moșie erau nu numai satele, părțile de sat, ci putea fi și via, locul de casă, un teren urban etc. Implicarea mazililor era, pe de o parte, o încercare de a-i implica în viața publică pe cei ce erau descendenți ai boierilor (este adevărat, de un rang inferior, de rangul trei) pentru a le capta susținerea, dar și valorificarea cunoștințelor unor persoane ce aveau sau au avut moșii.

Ispravnicilor li s-au lăsat atribuții ce vizau doar primele cercetări în dosarele penale, în special, în ceea ce ține de infracțiunile grave. C. Mavrocordat porunca: „Tâlharii de se vor prinde numai cât să le dea sama ispravnicul de faptele lor, pe cine de ce au păgubit și îndată să-i trimită la divan, făcând știre cu carte...”. Pentru o mai bună asimilare de către autoritățile locale a inovației sale, domnitorul repeta în același act: „Pe tâlhari de furțișag să nu hotărască, numai să-i trimită aice” [1, p. 258].

Domnitorul clarifica sensul „tâlhărie sau furțișag mare” în accepțiunea de atunci, aducând unele exemple: „Și tâlharii, măcar că până la un stup di să va dovedi că au furat, acesta tot tâlhar este și furțișag mare se socotește, afară de furțișaguri mici, de o găină sau altele ca aceste, cari să numesc potlogării”. În această

explicație, domnitorul urma cutuma și tradiția locală, inclusiv cea fixată de *Cartea Românească de Învățătură* despre furtul în proporții mici – al unei păsări, totodată, le califică ca potlogării, care erau lăsate în competența judecății locale, asupra căreia se insista în mod special: „Să nu vină omul cu orice potlogărie în divan”. Domnul se adresa și sătenilor, explicând avantajul reformei, le porunca să se adreseze pe loc și-i înștiința că nu mai trebuie să vină la divan pentru judecată, căci fac „mai multă cheltuială, decât dobânda voastră” [5, p.226].

În ținut a fost instituită funcția de judecător profesionist, cunoscător de pravile, care putea judeca singur sau împreună cu ispravnicul. Deși nu toți domnitorii au urmat această politică a lui Mavrocordat, unii totuși au asimilat-o, de exemplu, domnitorii Ioan și Grigore Calimach au reînviat instituția judecătorilor de profesie cu salariul plătit din vistieria statului. Și în divan s-a încercat profesionalizarea celor ce împărțeau dreptatea, astfel încât în 1742 timp de 3 luni au funcționat 3 judecători retribuți cu 50 de lei pe lună, unul dintre ei fiind chiar cronicarul Ion Neculce, dar măsura a trezit invidii, a „indispus” pe ceilalți boieri și domnitorul nu a mai insistat asupra ei. [7, p. 12]

În timpul ocupației țariste din 1769-1774, boierii moldoveni au înaintat o petiție către împărăteasa Rusiei, Ecaterina a II-a, cu cererea ca țara să fie condusă de 12 boieri, dintre care 6 boieri „să cerceteze și să hotărască numai judecățile”. Dând curs acestei petiții, în 1771 s-a înființat departamentul de justiție, astfel separându-se și la nivel central administrația de justiție. Tendința de modernizare a justiției a continuat și după această dată, astfel încât divanul avea patru departamente cu competență judecătorească: departamentele unu și doi cu competență în materie civilă, departamentul criminalicesc pentru dosarele penale (numit și departamentul de criminalion sau mai simplu „criminal”) și departamentul pricinilor străine pentru pricinile dintre străini și pământeni.

Prevederile reformei lui C.Mavrocordat au fost urmate și în cazul Departamentului criminalicesc, care examina infracțiunile grave ca omuciderile, tâlhăriile, furturile, însă primele cercetări se făceau de ispravnici, împreună cu marele hatman, marele agă, care trimiteau departamentului toate actele procesuale întocmite de ei, împreună cu probele și infractorii.

Una dintre cele mai importante schimbări a fost aplicarea principiului separării puterii în stat, și anume, au avut loc primii pași în separarea atribuțiilor administrative de cele judecătorești, atât la nivel central, cât și la nivel local, s-a realizat pregătirea premiselor pentru trecerea spre justiția modernă.

Este important de indicat că C.Mavrocordat a încercat să desființeze privilegiul judiciar al stărilor sociale superioare, poruncind: „Ispravnicii de ținuturi să judece pe boieri, și pe mazili și țărani ce sunt la ți-

nutul său”. Această normă însă a întâmpinat rezistență din partea boierimii, care, și la finele secolului își arăta aversiunea față de ea, este adevărat sub motivul raționalist și iluminist asupra justiției, ca fiind serviciu ce poate fi realizat doar de cei cu cultură filosofică și juridică, care în exclusivitate pot să judece pricini importante. Această concluzie rezultă din contestarea din 1790 a boierului Iordachi Cantacuzino înaintată asupra unei hotărâri împotriva sa dată de o instanță din Roman: „Starea me boierească se ceri și după pravili, și după neștrămutatele obiceiurile pământului nostru să fie judecată iarăși de persoana de asemenea stare... persoanele de o stare cu totul mică și întunecată facu de istovu nelegiută acea hotărâre... Las a pomeni că sunt și fără idei, necum cu vreo știință de filosofie și pravili judecătorești” [7, p. 15].

Mavrocordat a insistat asupra condițiilor de acces liber la justiție și publicitate a proceselor, atât la nivel de divan, cât și în ținut. El le poruncea ispravnicilor să judece cu ușile deschise, muștrând pe cei ce nu prea „stau la judecată”. Întru asigurarea accesului la justiție, domnul le cerea ispravnicilor să judece neconținut și cu ușile deschise. Domnul probeza pe un ispravnic: „Oameni cu jalobă prea mult vin aici de la ținutul acela, de supără Divanul și pentru mici pricini până la un leu, doi lei și socot că ori ușile dumitale sunt închise, ori nu stați la judecată”. Instrucțiuni similare trimiteau și alți domnitori, care indicau ispravnicilor să judece fără să zăbovească, „să se lipsească și de vremea obișnuită a mâncării și a somnului, ca nicidecum să nu stee săracii locuitori așteptând și pierzându-și vremea și făcând cheltuială din pricina lenevirii dregătorilor” [1, p.226].

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, în ambele principate au continuat eforturile de ameliorare a domeniului judiciar, care aveau ca fundament teoretic numeroase proiecte înaintate de boierimea din Moldova și Țara Românească. Astfel, în Țara Românească, în 1822, boierimea a elaborat un proiect intitulat „Îndreptarea țării după cele ce au pățimit de la străini la 1821”. Acest proiect conținea reglementări ce tindeau să accentueze procesul început de Ipsilanti privind separarea puterii judecătorești de cea executivă.

Un alt act ce conținea prevederi în domeniu a fost proiectul de constituție al cărvunarilor, elaborat în 1822, în Moldova, care, deși a rămas la stadiul de proiect, este important pentru a fi amintit tocmai pentru ideile pe care le enunța. Acest proiect pune accent pe separația puterilor, preconizând formarea și în materie civilă a unei instanțe speciale de apel. Conform acestuia, se diminuau atribuțiile judecătorești ale Domnitorului, el având dreptul să judece doar în cazul în care exista un dezacord între instanța de apel și cea de casare [7, p. 43].

Mai târziu, prin Convenția de la Akkerman din 1826, încheiată între Imperiul Otoman și Imperiul

Rus, s-a hotărât adoptarea regulamentelor obștești pentru îmbunătățirea stării din Principate. Referindu-ne la originea acestor acte, identificăm diferite opinii. Astfel, autorul Paul Negulescu consideră că acestea constituie, în cea mai mare parte, o operă românească, „întemeiată pe obiceiurile vechi ale pământului, dar îndreptate, ținându-se seama de cerințele timpului”, iar redactorii lor „au dat dovadă de o tehnică legislativă destul de bună, ca și de cunoașterea aprofundată a vechilor noastre așezări”. Nicolae Iorga vedea în aceste regulamente o adevărată constituție și tot marele nostru cărturar consideră că țarismul „a căutat să dea aceeași formă constituțională ambelor țări și au introdus chiar în Regulamentul organic articolul care pregătea unirea lor, fiindcă pentru ei era mult mai comod să le anexeze dintr-odată, decât fiecare principat pe rând” [4, p. 39].

Regulamentele Organice au fost puse în aplicare la 1 iulie 1831 în Țara Românească și la 1 ianuarie 1832 în Moldova, fiind confirmate de Imperiul Otoman în 1834, printr-un hatîșerif. Ele au fost considerate drept prima constituție scrisă, deși nu conțin doar reglementări constituționale, iar din cele constituționale nu conțin norme cu privire la drepturi și libertăți.

Printre multe alte reglementări, regulamentele consacra unele prevederi, în special, cu privire la organizarea judecătorească, având ca model legea franceză de la 1790. De exemplu, *Regulamentul Organic al Țării Românești* conține capitolul VII, intitulat: „Pentru cătarea judecăților în Valahia și pentru întocmirea și căderea judecătorilor”, iar în *Regulamentul Organic din Moldova*, capitolul VIII este intitulat: „Rânduiala judecătorească”.

Conform acestor prevederi, instanțele de judecată au fost organizate pentru prima dată pe grade de jurisdicție, cu competențe deosebite în raport cu natura litigiilor și valoarea acestora.

Aceste acte distingeau două categorii de instanțe judecătorești: ordinare și extraordinare. În calitate de instanțe de judecată extraordinare se evidențiau instanțe de judecată militare și instanțe de judecată eclesiastice. Conform doctrinei, întâlnim următoarea clasificare a instanțelor de judecată ordinare: „judecătoria de județ” în Țara Românească sau „tribunalul de ținut” în Moldova – instanță de judecată de gradul întâi; „divanurile judecătorești” în Țara Românească sau „divanurile de apelație” în Moldova – instanță de judecată de gradul doi; „Înaltul Divan” în Țara Românească sau „Divanul Domnesc” în Moldova – instanță de judecată de gradul trei [2, p. 17].

Însă, dacă analizăm înseși actele primare, adică *Regulamentele Organice* ale ambelor țări, atunci putem deduce puțin altă clasificare a instanțelor de judecată. Conform art. 280 al ROM, deducem următoarele categorii de instanțe de judecată: tribunalele de ținuturi și județe sătești; Divanul de Apelație; un tribunal

de comerț în orașul Galați; un tribunal de poliție în Iași; un tribunal criminal și Divanul Domnesc. În Țara Românească întâlnim practic aceleași instanțe de judecată, însă cu unele modificări neesențiale, de exemplu, art. 213 al ROV ne evidențiază judecătorii județelor; două divanuri judecătorești, așezate la București și Craiova; două judecătorii de Comerț cu reședința, de asemenea, la București și Craiova; o judecătorie de Poliție în București și Inaltul Divan sau Inalta Curte de Apelație.

Judecătoriile sătești s-au format cu scopul de a ajuta populația săracă, și de a evita deplasarea la județ cu vreo pricină neînsemnată. Aceste judecătorii numite și de împăcaciune și județe sătești aveau dreptul să judece pricinile până la o valoare de 10-15 lei și să și execute astfel de hotărâri (art.319 ROM). În componența lor intra preotul din sat și trei jurați aleși dintre săteni, care trebuiau să fie dintre fruntași, mijlocași și codași. Ei trebuiau să se întâlnească în fiecare duminică sau zi de sărbătoare, în casa preotului pentru a soluționa litigiile și a împăca părțile [3, p. 283]. Astfel se pune baza justiției de pace.

La rândul lor, instanțele de fond erau organizate și sub formă de judecătoria de județ în Țara Românească și tribunale de ținut în Moldova. Pe parcursul întregii perioade, ele au putut fi întâlnite sub mai multe denumiri. Astfel de judecătoria (tribunal) se înființează în fiecare județ (ținut), în componența lor intrând un președinte și doi membri în ambele principate, iar în Țara Românească și un procuror.

Referindu-ne la competența acestor instanțe, putem releva că în ceea ce privește competența civilă, ele puteau să judece în prima instanță toate pricinile civile și comerciale, iar în ultimă instanță, cele inferioare sumei de 150 de taleri în Țara Românească (art. 261 ROV) și 1.500 de lei sau cele legate de pământ până la 30 de stânjeni în Moldova (art. 303 ROM).

De asemenea, se poate de vorbit și despre competența penală în prima instanță, cum ar fi, de exemplu, Tribunalul de Iași care s-a împărțit în două secții – una civilă și una penală, fiecare dintre ele având câte un președinte și doi judecători. În Țara Românească, conform art. 262 al *Regulamentului Organic*, judecătoriile de județ judecau în prima instanță și pricinile corecționale pentru care se prevedea pedeapsa până la un an de închisoare.

La Iași, în baza art.342 s-a format Tribunalul de poliție îndreptătoare: „Acest tribunal este alcătuit din două mădulări și de un prezident, și va judeca toate micile pricini ce se întâmplă între micii locuitori a celor mai de jos trepte ale orașului Iași, precum: bătăi, sfezi și alte pricini de acest fel, care tulbură liniștea” [11, art.342].

O astfel de instanță asemănătoare a existat și la București.

Al doilea grad jurisdicțional în Țara Românească

este format de cele două Divanuri judecătorești, unul la București și celălalt la Craiova.

În circumscripția Divanului judecătoresc din București intrau cele treisprezece județe muntene, din stânga Oltului, iar în circumscripția Divanului din Craiova intrau cinci județe ale Olteniei.

Componența Divanului din București era formată din doisprezece membri, șapte – pentru secția civilă, și cinci – pentru secția criminală. Pe lângă această secție, se mai formase și o secție cu caracter provizoriu numită Divan Vremelnic. În cazul când o pricină va avea atât caracter criminalicesc, cât și civil sau comercial, se va judeca de mai multe secții, numai că preferință urma să i se acorde secției criminalicești.

Divanul Craiovei era format din opt membri, cinci – pentru secția civilă, și trei – pentru secția criminală.

De competența Divanurilor ținea judecata „Apelațiilor” împotriva hotărârilor instanțelor judecătorești de gradul întâi. Ele judecau fără apel „desăvârșit” până la 5.000 lei capital sau 500 – venit, numai dacă hotărârea lor era aceeași ca și a primei instanțe, sau părțile renunțau la apel.

În Moldova instanțele judecătorești de gradul doi diferă puțin de cele din Țara Românească. Astfel, la Iași se formează două „Divanuri de Apelație”, unul pentru Țara de Sus și altul pentru Țara de Jos, fiecare fiind compus dintr-un președinte și patru asesori.

Conform art. 320-332 ale ROM, în competența acestor organe intră judecarea apelurilor împotriva hotărârilor civile și comerciale pronunțate de tribunalele de ținut din jurisdicția respectivă.

În 1835 s-au desființat aceste două divane și s-a format unul singur pentru toată țara, în componența căruia intra un președinte și șase asesori. Prin legea din 1846 asesorii au fost reduși la patru, adăugându-se însă trei candidați, care îi puteau înlocui pe asesori în cazul în care aceștia erau împiedicați de unele circumstanțe să judece [6, p. 177].

În ceea ce privește organele cu competență penală, ele diferă de cele cu competență civilă, fiindcă pe parcurs se reformează diferite organe judecătorești.

La 1832 Departamentul criminalicesc existent încă din 1789 se transformă în Tribunalul de pricini criminale, cu competența de a judeca toate pricinile criminale. Acest organ s-a instituit conform art. 346-351 ROM și în componența acestuia intra un președinte și doi membri. Totodată, un avocat asigura apărarea acuzaților pe parcursul procesului. Iar competența include soluționarea tuturor pricinilor criminale, care au fost cercetate în prima instanță de către tribunalele ținuturilor. Hotărârile acestui tribunal erau valabile și se puneau „în lucrare numai după cercetarea lor de către divanul domnesc și întărirea lor de către domnul” (art. 357) având caracterul unor anafore [3, p. 284].

Pe lângă instanțele menționate anterior, mai putem vorbi și despre alte instanțe specializate, și anume,

cele comerciale. În Țara Românească existau două judecătoria comerciale, una – la București și alta – la Craiova. În competența acestor instanțe intra judecarea pricinilor comerciale și apelațiile împotriva hotărârilor judecătoriale de întâia cercetare.

În Moldova activa Tribunalul de comerț din Galați. Instanța respectivă a fost fondată spre înlesnirea și siguranța negoțului, aceasta o observăm chiar și din componența sa, fiindcă doar președintele tribunalului era boier, iar ceilalți doi membri erau anume negustori, aleși dintre cei mai însemnați atât întru purtările cele bune, cât și întru știința rânduielilor și a economiei. Conform art. 334 al ROM: „Acest tribunal va judeca toate pricinile atingătoare atât de îndatoririle și alcătuirile urmate între neguțătorii boltași și bancheri, cât și toate actele de comerț” [2, p. 18].

Pentru asigurarea mersului normal al negoțului și în alte regiuni, de exemplu, în Iași marele staroste al negoțului asista la soluționarea litigiilor comerciale în cadrul tribunalului de ținut, iar la Focșani și Botoșani erau numiți câte doi negustori sau târgoveți, care erau invitați de către președintele tribunalului ținutului pentru a fi părtași la toate ședințele ce țin de pricinile negustorești.

Înaltul Divan în Țara Românească și Divanul Domnesc în Moldova, după cum am menționat, constituiau al treilea grad de jurisdicție.

Înaltul Divan era compus din președinte care era marele ban, șase judecători și doi supleanți. În competența Divanului intra judecarea apelurilor împotriva hotărârilor divanurilor judecătorești și ale judecătoriilor comerciale. Hotărârile lui erau definitive, doar cu condiția că până la executare trebuiau aduse la cunoștința Domnului. De aici observăm că deși Regulamentele Organice au fost primele acte care au exclus competența judecătorească a Domnului, totuși acesta a continuat să aibă o influență asupra hotărârilor judecătorești [2, p. 18].

După competență Divanul Domnesc din Moldova se aseamănă cu Înaltul Divan al Țării Românești, componența fiind diferită. Astfel, Divanul Domnesc era format din șapte membri, dintre care patru erau numiți de către Domn, iar trei de Obșteasca Obșnuită Adunare. Dintre acești membri, Domnul numea un președinte, care trebuia să prezideze ședințele în lipsa sa, iar în prezența sa, această persoană nu mai putea participa la soluționarea cazurilor. În cazurile când ședințele erau prezidate de către Domn, el nu avea dreptul la vot decât doar atunci când voturile celorlalți membri se împărțeau egal.

Pe lângă sistemul instanțelor judecătorești, Regulamentele Organice mai conțin și alte prevederi referitoare la organizarea judecătorească. Odată cu aplicarea acestor acte se formează un organ nou, numit **Obșnuita Obștească Adunare**. În competența acestuia intra

punerea în aplicare a prevederilor Regulamentului, dar uneori chiar și modificarea lui. Prin intermediul acestui organ a fost modificată și organizarea sistemului judiciar. Astfel, în Țara Românească s-a format un organ nou – Înalta Curte de Revizie care soluționa apelurile împotriva hotărârilor Înaltului Divan.

Concluzionând, menționăm că în această perioadă, atât în Moldova, cât și în Țara Românească se începuse la nivel legislativ o consacrare a principiilor moderne de egalitate în fața justiției, fiind create organe judiciare ce puteau fi sesizate de oricine, indiferent de originea lui socială.

A fost pusă baza separării justiției de administrație, instanțele au fost organizate ierarhic. Pentru justițiabili era prevăzută posibilitatea atacării în apel ori recurs a deciziilor judecătorești. Într-o formă incipientă a fost prevăzută inamovibilitatea judecătorilor și exigențele înaintate față de nivelul moral și intelectual al judecătorului. Aceste elemente modernizatoare serveau ca premise pentru modernizarea justiției naționale.

Referințe:

1. Арамэ Е. *Эволюция правовых институтов средневековой Молдовы*. Кишинэу, 1999. 322 с.
2. Chisari-Lungu Oxana. Evoluția istorică a organizării judecătorești în Moldova și Țara Românească în prima jumătate a secolului al XIX-lea. În: *Studia Universitatis*, „*Seria Științe Sociale*”. Chișinău, nr. 1 (11), 2008, p. 16-19.
3. Coptileț V. Exercițarea justiției în Basarabia și în Principatul Moldova în secolul al XIX-lea. În: *Lucrările Conferinței internaționale „Basarabia după 200 de ani”*. Iași: Institutul European, 2012, p. 269-292.
4. Chiuzbaian G.I. *Sistemul puterii judecătorești – organizare și funcționare*. Editura Continent XXI. 178 p.
5. *Condica de porunci, corespondențe, judecăți și cheltuieli a lui Constantin Mavrocordat ca domn al Moldovei (1741-1742)*. <http://www.unibuc.ro/CLASSICA/iorgastudii2/11condica.pdf> (vizitat la 12.04.2015).
6. Firoiu D., Marcu L. *Istoria dreptului românesc*. Vol. II. Partea întâi. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1984. 439 p.
7. Georgescu V., Strihan P. *Judecata domnească*. Vol. II. (1740-1831). București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981. 234 p.
8. Grama D. *Tendențele evoluției doctrinelor juridice în Moldova (1774-1859)*. București: Actami, 2000. 272 p.
9. Ionescu C. *Culegere de documente „Dezvoltarea constituțională a României. Acte și documente. 1741-1991”*. București: Monitorul Oficial, 2000. 867 p.
10. Кекконен Юкка (Kekkonen Jukka). «Золотой век законотворчества» в Финляндии 1863-1879 гг. В: *Судебные уставы 1864 года*. Москва: Статут, 2014, с. 110-125.
11. Vitcu D., Bădărău G. *Regulamentul Organic al Moldovei*. Iași: Junimea, 2004. 614 p.